

Etkinlikler - Voyvoda Caddesi Toplantıları 2007-2008

Akdeniz Kıyısında Bir Ortaçağ Kenti: Olympos

Yelda Olcay Uçkan

Son yıllarda turistik açıdan çeşitli kanallarda tanıtımı artan Olympos, özellikle gençlerin yoğun olarak tercih ettiği bir tatil yöresi olarak karşımıza çıkıyor. Öte yandan bütün turizm baskısına karşın kent hâlâ ana karakterlerini içeren birçok unsuru da korur durumdadır.

Antalya'nın yaklaşık 80 km güneyinde yer alan Olympos antik kenti, günümüzdeki adıyla Çıralı ve Yazır köyüne yakın bir konumda bulunuyor. Kent topografik açıdan daha çok vadiler arasında kalmış durumda. Kente karakter kazandıran en önemli unsur, ortasından geçen Olympos (Akçay) çayı. Dolayısıyla bir nehir veya bir çay tarafından ikiye bölünen bir antik kentle karşı kaşıyayız. Bu konum Olympos'a kentsel düzenleme açısından Anadolu'da ve belki birçok antik kentte görmediğimiz özgün bir özellik katıyor. Doğudan Akdeniz'e açılan ve aynı zamanda korunaklı bir liman içeren Olympos, arka sırttan da yüksek dağlara dayanmış bir kent konumunda. Bugün 1960'lı yıllarda dağların içinden açılan yolla ulaşılan kentin arka tarafı antik dönemde tamamen dağlık ve oldukça korunaklıydı. Olympos'un en korunaksız yeri denize bakan kısmıdır; bu nedenle de kent denizden aldığı saldırılar ve darbelerle karşımıza çıkıyor.

Günümüzde Olympos antik kentinin teritoryası içinde yer alan “Yanartaş”ın Olympos’tan ayrı düşünülmemesi gerekiyor. Yanartaş ya da antik ismiyle “Khimaira” mitolojik bir öyküyle bağlantılıdır. Khimaira isimli bir canavarı öldüren Bellerephontes’in hikâyesini konu edinen bu öyküyle bağlantılı alan, günümüze gelen veriler ışığında önemli bir kült yeri olarak değerlendirildiğinden yakınında yer alan Olympos’la ilintilidir. Burada yer alan kiliseler, özellikle de Hıristiyanlık dönemine ait yapı toplulukları ortaçağda ya da Bizans döneminde Yanartaş ile Olympos arasında fiziksel bir bağlantının olabileceğini kanıtlar niteliktedir.

Olympos’un tarihçesi bize bu kentin M.Ö. 2. yüzyıldan itibaren var olduğunu gösteriyor. Bu dönemlerden başlayarak Olympos’un korsanlık için önemli bir merkez olduğunu biliyoruz. Kentle ilişkisi bulunan korsan Zeniketes’in Lykialı bir demirci olduğu ve korsanlar arasında lider konuma çıktığı veya en azından yerel bir bey ya da haydut topluluğunun lideri olduğu düşünülüyor. Tarihi kaynaklara dayanarak, kentle işbirliği içinde olan Zeniketes başta olmak üzere bu dönemdeki pek çok korsanın burada ciddi bir şekilde faaliyet gösterdiğini söyleyebiliyoruz. Bazı araştırmacılar Zeniketes’in varlığını Olympos’un hemen üst kısmında, bugün Musa Dağı olarak bilinen yerde sürdürdüğünü ileri sürseler de onun Olympos’ta yaşamış olduğu olasılığı daha yüksektir. Romalılar tarafından hâkimiyetine son verildikten sonra muhtemelen Musa Dağı’ndaki yerleşime çıkarak orada yaşadığı da söylenebilir; ancak bunu kesin olarak kabul etmek henüz mümkün değil.

Roma döneminde, Lykia Birliği içerisindeki seçkin üyelerden biri haline gelen Olympos’un, Lykia’daki diğer kentler arasında önemli bir konuma yükseldiğini biliyoruz. Günümüzdeki veriler Hıristiyanlığın kentte çok erken dönemlerden itibaren var olduğunu gösteriyor. Tarihi kaynaklara göre kentin ilk piskoposu olarak bilinen ve aynı zamanda Patara piskoposu olan Methodios, Patara’yı ziyaret eden Roma kumandanı Maksimianos Daia’nın da katıldığı mahkeme tarafından idam edilmiştir. Methodios’tan sonra piskoposluk görevini yürüten birkaç isim biliyoruz. 4. yüzyılın başında Olympos’ta Hıristiyanlığa ilişkin faaliyetler olduğu görülüyor; bu da bölgenin özellikle Bizans yerleşimi ya da tarihi açısından önemli bir veridir. 6. yüzyıldan sonra, özellikle erken Bizans olarak tanımlayabileceğimiz dönem sonrasının ise biraz karanlık olduğu görülüyor. Aslında genel olarak Lykia için karanlık olan bu dönemde, denizden ve karadan gelen Arap akınlarıyla İmpartorluğun zor günler yaşadığı izlenebilir. Arapların özellikle denizden saldırarak Lykia kıyılarını oldukça olumsuz etkilediğini biliyoruz. Bunun yanı sıra bölgenin coğrafi yapısından ve fay hatlarından kaynaklanan doğal afetlerin de olumsuz etkisinden söz etmekte fayda vardır.

Tarih boyunca depremlerle sarsılan bölgede yaşanan olumsuzluklardan Olympos'un da etkilenmiş olması kaçınılmazdır. Bu nedenlerle, 6. ve 7. yüzyıl sonrası için Olympos'un tarihini açıklamak ya da tarihi hakkında bilgi vermek zordur. Haçlı seferleri sırasında kentte bir yerleşimin olduğu, Venedik ve Cenevizlilerin kentin bazı bölgelerinde varlıklarını sürdürdükleri düşünülüyor. Özellikle Haçlı seferleriyle gelen grupların kentte birtakım değişiklikler yaparak bir süre burada yaşamlarını sürdürdükleri olasıdır. 15. yüzyıla gelindiğinde bütün Teke Yarımadası, Antalya ve civarının Osmanlılar tarafından ele geçirildiğine tanık olunur; ancak Türklerin bölgeye gelişinden sonra çok ilginç bir şekilde Olympos'ta yerleşim olmadığı, Türk dönemi yerleşimine ilişkin herhangi bir verinin saptanmaması nedeniyle söylenebilir. Bölgenin yaşlıları tarafından aktarılan bilgilere göre 19. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlarında Yörükler tarafından kışlak olarak kullanılan kentte, bazı mekânlar geçici olarak kullanım amaçlarına uygun biçimde düzenlenmiştir. Bununla birlikte 1850'li yıllarda Kıbrıslı Hacı Hasan isimli bir şahsın burada bir su kanalı ve buna bağlantılı değirmen yaptığı anlatımının doğruluğu, kentin içindeki mevcut kalıntılardan izlenmektedir.

Olympos'daki çalışmalar, 2000 yılında yüzey araştırması olarak başladı; çünkü arkeolojik kazılara geçmeden önce antik kentin yapı stoklarının mevcut durumuyla belgelenmesi gerekiyordu. Bu nedenle sayısal ortama aktarılmış şekilde bir kent planı oluşturuldu. Kent planının oluşturulması çok önemliydi; çünkü kazı ancak kent planı oluşturulduktan sonra yapılabilirdi. Kent planını oluşturarak nerede olduğumuzu ve nasıl bir yeri kazdığımızı memleket koordinatlarına oturmuş bir biçimde görebiliyoruz. Kent planının sayısal durumunu gösteren haritası bugün istediğimiz kadar yapının yaklaşık ölçülerini ve poligon noktalarını görebilmemizi sağladığı gibi, bunların ölçümlerini yapabilmemize de büyük katkı sağlıyor. Bu çalışmanın ardından gelecek olan ikinci aşamada, nasıl bir kentle karşı karşıya olduğumuzu, hangi dönemlere ait ne tür yapılara sahip olduğumuzu anlamayı hedefledik. Bu amaçla oluşturulan kent planı çerçevesinde, tanımlanabilen ve kullanım amaçları çözümlenebilen yapıların işlevlerini belirleyerek aynı zamanda bir dönemleme çalışması yaptık. Kentin kronolojik haritasında Hellenistik, Roma ve Bizans dönemine ait yapılar gösteriliyor. Burada, geniş bir sürece yayılan Bizans döneminin erken, orta ve geç Bizans olarak ayrılması gerekse de bugün bunu konuşmanın erken olduğunu düşünüyoruz; dönemleri henüz netleşmeden tanımlamanın bizi yanlış yönlendirebileceğini bildiğimiz için şimdilik "Bizans" olarak genelledik.

Nehirle ikiye bölünmüş olan kentin Roma dönemine ait bir köprüsü bulunuyor; bununla beraber köprü sayısının ileride artması olasıdır. Günümüzdeki verilere dayanarak kentin iki yakasının birbirine bu köprüyle bağlandığını söyleyebiliriz. Tanımlamada kolaylık sağlaması açısından kenti kuzey ve güney olmak üzere iki kısımda ele alıyoruz. Genel olarak baktığımızda kentin güneyinde daha çok Roma dönemi, özellikle de kamu yapılarının ağırlıklı olarak yoğunlaştığını, kuzeyin ise daha çok ortaçağ yapılarını içerdiğini söyleyebiliyoruz. Roma dönemine ait yapı stokunun çoğunu nekropol alanı oluşturuyor. Anıtsal kamu yapısı olarak tiyatro, büyük hamam, köprü, liman mezarları ve tapınağa ait bazı izler saptanmaktadır. Kuzey kent, deniz kenarında akropolle başlar. Akropol olarak adlandırdığımız yer, arkeolojideki akropol tanımını tam olarak içermemekle birlikte bizden önce yapılan araştırmalarda bu şekilde adlandırılmıştır. Farklı veriler sunmadan yerlerin isimlerini değiştirmeyi bilimsel olarak doğru bulmadığımız için biz de şimdilik “akropol” tanımını kullanmayı sürdürüyoruz. İleride yapılacak olan çalışmalar belki buraya akropol değil “ortaçağ kalesi” dememizi sağlayacak; fakat şu anda isim değişikliğine gidip bir karmaşa yaratmaktansa bu isimleri kullanmayı tercih ettik.

Denizden yaklaşık 50 metre yükseklikte bir bölge olan akropol, günümüzde içerdiği verilerle özellikle deniz tarafından gelecek olan saldırılara karşı korunaklı yüksek duvarlar içeren, içinde birçok birimin var olduğu bir yer; ama bu birimlerin işlevlerini çözmek şu anda mümkün görünmüyor. Sonuç olarak kentin bugün dışarı karşı korunaklı, içeride de çeşitli birimlerin yer aldığı bir yerleşim olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliyoruz. İkinci önemli yapı ya da yapı grubu olarak tanımlayabileceğimiz liman anıtsal mezarları, 1991 ve 1992 yılında Antalya Müzesi’nden arkeolog Orhan Atvur’un Olympos’ta yürüttüğü kazı çalışmaları sırasında, kentin kuzey bölümündeki Roma dönemine ait özgün örneklerden biri olarak karşımıza çıkıyor. Bunlar arasında en çok ilgi çeken, Eudemos adlı bir kaptana ait, üzerinde kaptanın kimliğine özgü gemi kabartması ile kendisine hitaben yazılmış bir şiirin yer aldığı lahittir. Anıtsal mezarlardan sonra karşımıza çıkan kanal, yerel halkın anlatımına göre Kıbrıslı Hacı Hasan adlı bir kişinin burada yaptığı değirmene arkadaki su kaynağından su getirmek amacıyla kullanılmıştır. Bazı araştırmacıların “ortaçağ kanalı” olarak tanımladıkları bu kanalın içlerinde kilise de olan yapıları ortadan bölerek geçtiği tespit edildiğinden söz konusu kanal iddia edildiği gibi ortaçağa değil, daha sonraki döneme, muhtemelen 19. yüzyıla aittir. Araştırmacıları yanıltan ise su kanalının, bölgedeki yapıların malzemesiyle inşa edilmiş olmasıdır. Bugün kenti ziyaret eden kişilerin yürüyüş yolu haline gelen bu kanal takip edilerek kuzeydoğuya doğru gidildiğinde, Lykiarkh’in mezarı ile karşılaşılır.

Geniş bir oda mezar olarak düzenlenmiş mezarın içinde, yerden yaklaşık iki metre yükseklikte seki üzerine yerleştirilmiş üç lahit yer alır.

Lykiarkh'in mezarından doğuya doğru kanalı takip ederek devam ettiğimizde, 1992 yılı kazılarında ortaya çıkarılan ve işlevi henüz netleşmediği için Mozaikli Yapı olarak adlandırdığımız yapı yer alır. Yapı 1992 yılındaki kazılar sonucu ortaya çıkarılmıştır. Söz konusu yapı iki katlıdır ve mozaiklerinin zenginliği ile dikkati çeker. Üst katın taban mozaiklerini doğu ve batı köşelerde yerlerinde görmek mümkündür. Kuzey ve güney taraflarda da ikinci kat duvarları, az da olsa görülebilmektedir. Alt kat, ortada merkezi bir oda ile bunun iki yanında, simetrik olarak sıralanmayan odalardan oluşmaktadır. Odaların kapılarla birbirleriyle bağlantıları vardır. Mozaikli Yapının plan özelliği dini işlevi de olan bir konut görünümünü yansıtır. Olympos'ta varlığını bildiğimiz piskoposların konutu olabileceğini düşündürür. Mimari plastik öğelerde rastlanan haç motifleri ve Hıristiyan sanatına özgü betimlemeler, bu tezi doğrular niteliktedir. Yapıda ele geçen sikkelere dayanarak yapının M.S. 560-570 yılları arasında kullanıldığı söylenebilir.

Tapınak olarak tanımlanan mekânın bugün varolan kalıntıları cella ile pronaos arasındaki anıtsal kapıdır. Olasılıkla doğal afet sonucu toprak altına gömülmüş ve bataklık alanı haline gelmiştir. Giriş kapısı, Orta Çağ'da yapılan dini işlevli yapı topluluğunu koruma amacıyla çevreleyen duvarın içine alınarak, yine kapı işleviyle değerlendirilmiştir. Bu alanda tespit edilen yapılar, kilise ve şapeller ile bunlara bağlantılı dini işlevli mekânlardan oluşur. Yapı topluluğu liman caddesi tarafından da yüksek duvarlarla sınırlandırılmış "A Alanı"dır. Söz konusu alan, kiliselerin yanısıra, farklı işlevlerde olduğu anlaşılan yapılar içermektedir. Birbirleriyle organik bağlantı içinde olan farklı işlevdeki mekanlardan oluşan bu yapı topluluğunu kuzeyden sınırlayan duvar, Roma dönemine tarihlenen tapınağın cellasına açılması gereken giriş kapısı ile hem doğuda hem de batıda birleşmektedir. Yapı topluluğunun doğu-batı yönündeki ana aksı üzerinde yer alan Roma dönemine ait anıtsal kapının olasılıkla Orta Çağ'daki ikinci kullanımında, duvarlarla sınırlandırılmış yapı adasına giriş ve çıkışı sağladığı düşünülebilir. "A Alanı" yapı kompleksini doğu yönünde sınırlayan ve kuzey-güney doğrultusunda uzanan duvar, aynı zamanda yapının doğusunda yer alan ve duvarla aynı doğrultuda uzanan bir sokağı da sınırlamaktadır.

Liman caddesinden batıya doğru devam edildiğinde "A Alanı"nda olduğu gibi caddeye paralel yüksek duvarlarla çevrelenmiş yapı toplulukları yer alır.

Bu alandaki avlulu ve çok mekânlı yapıların bazıları iki ve üç katlıdır. Kaba-yonu kesmetaş ve moloztaşıla inşa edilmiş mekânların, pencere ve kapı kemerleri tuğladır. Bu yapı topluluklarının bir diğer ortak noktası ise bazılarında mazgal pencereli, üç ve dört katlı kule benzeri mekânların bulunmasıdır. Duvarların iç yüzlerinde gözlenebilen ahşap kiriş delikleri nedeniyle, kat zeminlerinin ahşap olduğu söylenebilir. Ayrıca, avlulu ve çok katlı bu yapılar bir sokak düzeni oluşturur nitelikte ve organik olarak bağlantıları sağlanacak şekilde yönlendirilmişlerdir.

Yapı topluluklarının batısında ve kentin kara tarafındaki bitiş noktasında Kuzey Nekropolü yer alır. Kuzey Nekropolü'nde serbest duran tekli lahitler ve içlerinde ikili ya da üçlü olarak yerleştirilmiş lahitlerin bulunduğu anıtsal mezar binaları ile karşılaşmaktadır.

Kentin güney bölümü ağırlıklı olarak Roma dönemi yapıları içerir. Gerek mimari üslupları, gerekse boyutlarıyla dikkati çeken Tiyatro, Hamam, Liman Bazilikası gibi yapılar, dönemlerinin önemli prestij yapıları olarak saptanabilir. Söz konusu yapılar, zaman içinde doğal yollarla ve insan eliyle hasar görmelerine rağmen, anıtsallıklarını yitirmemişlerdir. Sahilin güney ucundaki sarp ve yüksek kayalık üzerine, denize ve kentin doğu kısmına hâkim bir noktada inşa edilmiş olan ve yukarıda sözü edilen Güney Kale (Ceneviz Kalesi) savunma amacı dışında da işlevi olduğunu vurgulayan yapı ve mekânlara sahiptir.

Kentin güney bölümünde sahile yakın bir konumda yer alan Liman Bazilikası veya Büyük Bazilika olarak tanımlanan yapının mimari üslubu dikkate alınarak erken hıristiyanlık dönemi bazilikası olduğu önerilebilir. Daha önceki yayınlarda Büyük Bazilika olarak kent planında gösterilen yapı, kentin güney kesiminde, Musa Dağı'nın eteğinde, kuzey-güney yönündeki eğimli arazide inşa edilmiştir. Kiliseye kuzeyinde ve batısında, yaklaşık eksende bulunan iki kapıdan ulaşılmaktadır.

Doğu-batı yönünde üç nefli kilisenin naosunun doğusunda, içten ve dıştan yarım daire planlı apsis bulunmaktadır. Naosun güneydoğusunda, naosa ve doğuya açılan iki girişi olan ek yapı, batısında ise atrium bulunmaktadır. Atriumun batısından başlayarak, naosun kuzeyini üçüncü pencere hizasına kadar çevreleyen bir koridor yer almaktadır. Naosun doğu duvarında, yan neflerin hizasında, eksende üst seviyede iki pencere, kuzey duvarda ise alt seviyede üç pencere görülmektedir.

Taşıyıcı olan doğu ve kuzey duvarların kalınlığı ve naosun genişliği göz önüne alındığında, naosun tonoz ya da kubbe benzeri örtü sistemi yerine, ahşap çatı ile örtülü olduğu öngörülebilir.

Bazilika geçildikten sonra Büyük Hamam adı ile bilinen yapıya ulaşılır. İmparator Vespasianus dönemine ait olan yapının duvarları, opus caementicium taklidi harç (molozlu harç), tuğla ve taş kullanılarak polygonal teknikte örülmüştür. Yapının, Ortaçağ'da bazı değişiklikler geçirdiği ve olasılıkla farklı işlevler üstlendiği öngörülebilir. Bölgedeki en erken tarihli hamamlardan biri olması ve kentin M.S. 1.yüzyıl içindeki sosyal statüsünü, korsanlık hareketlerine rağmen yitirmeyerek, eski parlak günlerine devam ettiğini yansıtmaya bakımından önemlidir. Hamam'ın doğusunda ve liman yapılarının batısında, bu yapıya göre daha küçük boyutlu olan Küçük Hamam yer alır.

Batıya doğru gidildiğinde kentin anıtsal yapılarından biri olan Tiyatro'ya ulaşılır. Cavea ve sahne binası yoğun tahribe uğramıştır. M.S. 141'de tüm Lykia'yı etkileyen büyük depremde zarar görmüş olmalıdır. Bu tarihten sonra bir onarım geçirip, geçirmedeği bilinmemektedir. Yapı, bazı Hellenistik dönem mimari karakteristikleri taşımasına rağmen, Roma Çağı'na tarihlendirilmektedir.

Tiyatrodan batıya doğru devam edildiğinde, Batı Nekropolü ve Olympos Çayı'nın güney yakasındaki tepenin yamaçlarını içine alan Güney Nekropolü uzanır. Buradaki mezarların büyük bir bölümü beşik tonoz örtülü, duvarlarının kısmen düzeltilmiş moloztaş ve harçla örülü, içleri sıvalı, girişleri sürgülü kapalıdır. Bu tipolojiyle Lykia Bölgesi'ndeki örneklerden çok Kilikia Bölgesi'ndeki bazı kentlerdeki mezarlar ile paralellik gösterirler.

Kentin kuzey ve güney yakası birbirine bir köprüyle bağlanır. Kuzey kentteki liman caddesinden bir ayağı görülen köprünün Olympos Çayı ortasındaki ayağı da dikkate alındığında, kentin güney ve kuzey yakasının üç gözlü bir köprüyle bağlandığı anlaşılabilir.

Köprü ayağının bulunduğu kısımda yer alan liman duvarı ise ilginç bir kuruluş olarak karşımıza çıkar. Denize ulaştığı yere kadar, Akçay'ın her iki yakasında da devam eden liman duvarının temeli, günümüze ulaşan izlerden Hellenistik döneme kadar indirilebilir. Liman duvarı yer yer nehrin içini dolduran alüvyon dolgunun altında kalmıştır. Günümüze ulaştığı şekliyle değerlendirildiğinde, bu kısımdaki yapıların muhtemelen Orta Çağ'da kısmen değiştirildikleri düşüncesi söz konusudur.

Şu an kesin verilere sahip olmamakla birlikte, önümüzdeki yıl devam edecek detaylı çalışmalar, yapılarla ilgili bu soru işaretlerinin netleşmesine yardımcı olacaktır.

Diğer Antik kentlerin aksine Olympos'ta mimari kalıntıların birçoğunun kalın bir toprak tabakası ile kaplanmamış olması çalışmalarda kolaylık sağlamaktadır. Bu sayede kazı çalışmalarına yoğun bir şekilde başlamaksızın kentin mimarisine dair veriler elde edilebilmektedir. Bu durum, temizlik çalışmaları ile eş zamanlı olarak yapıların rölövelerinin de alınabilmesine olanak tanır. Kent içindeki yapılardan bazılarının ikinci hatta üçüncü kat seviyesine kadar duvarlarının ayakta olması bu verilerin değerlendirilmesinde ileri teknoloji ürünlerinden de faydalanmayı gerektirmiştir. Bu çalışma sistemi ileride yapılacak restorasyon çalışmalarına da altlık oluşturacaktır. Bunun için kullanılan cihaz, üç boyutlu tarama yapabilen ve sonuçları mevcut kent dokusu ile memleket koordinatlarına da taşıyabileceğimiz lazer tarayıcıdır.

3D lazer tarayıcı, lazer teknolojisini kullanarak ölçüm yapabilen ve bu ölçümlerle toplanılan veriler kullanılarak mimari ve arkeolojik belgeme ve dökümantasyon elde edilebilmektedir. Bu verilerin hassasiyeti açısız olarak belirlenmekte olup 0.001 dereceye kadar açısız çözünürlükte mesafeye bağlı olarak detaylı ölçüm yapılabilmektedir.

Toplanan verilerle (point cloud-nokta bulutu) 3B gerçek modeller oluşturulabilmekte ve plan kesit ve en kesit hazırlanabilmektedir. Örneğin mimari bir rölöve çalışmasında belirli kotlarda alınan plan kesitler, bu yöntem kullanılarak istenilen kotta istenildiği kadar kolayca ve çok hassas bir şekilde çıkarılabilmektedir. Ayrıca tarayıcıya monte edilmiş ve kalibrasyonlu yüksek çözünürlüklü fotoğraf makinası ile çekilen resimler ile hazırlanan orthophoto'larla (ölçekli fotoğraf) görünüşler ve bu görünüşlerden CAD çizimleri hazırlanabilmektedir. Bu sayede değişik noktalarda yapılan taramalar birleştirilerek ölçülen alanın üç boyutlu görüntüsü ve gerçek modellemesi elde edilir.

Son yıllarda özellikle gençlerin tatil yörenesi haline gelen Olympos'da ören yeri yoğun bir turizm baskısı altına girmiştir. Özellikle Yazır Köyü bölümünde çoğu izinsiz yapılan ağaç ev ve kulübe biçimindeki konaklama mekanlarının, artan taleple giderek genişlediği gözlenmektedir. Özellikle pansiyonda konaklayan ve gününbirlik alanı ziyaret eden müşteriye hizmet amacıyla kurulan büfeler, yeme içme mekânları, ören yerine sızmaya başlamıştır.

Denetimsiz ve izinsiz yapılan bu işletmeler, tarihi dokuyu fiziksel ve görsel olarak olumsuz etkilemektedir. Ambalajlı tüketim maddelerinin yanı sıra organik ürünlerin de satıldığı bu birimlerden alınan ürünlerin çöpleri antik kentin içinde çöp yığınları oluşturmaktadır. Bu haliyle Ören yerine gelen ziyaretçiler, aslında antik kenti gezmekten ziyade plaja inen müşterilerdir. Dolayısıyla çoğunun antik kente yaklaşımları, günlük ihtiyaçlarını karşılayan bir alan olmasının ötesine gitmemektedir.

Bu etmenler alandaki kültürel mirasın korunmasını güçleştirmekte ve alan giderek tahrib olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmaktadır. Ören yerlerini kapatarak değil, yöre halkı ve ziyaretçilerle birlikte korumaya yönelik bir anlayışla alanda kazı, envanter, düzenleme çalışmaları sürdürülmekte; tüm bular alan bütününde yapılacak koruma ve restorasyon çalışmalarının altlığını oluşturmayı amaçlamaktadır.

Olağanüstü özveriyle çalışan ekip üyelerine, özellikle teşekkür etmek isterim. Bize inanan ve desteklerini esirgemeyen tüm kişi, kurum ve kuruluşlara minnettarım. Bugün böylesine güzel bir ortamda çalışmalarımızı paylaşmamızı sağlayan Voyvoda Toplantılarının değerli koordinatörü sayın Lorans Izabel Baruh'a şükranlarımı sunuyorum. Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ediyor ve hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Çalışmalarımızın ilk aşamasını içeren yüzey araştırması ve kent planı çalışmaları İngilizce ve Türkçe olmak üzere Homer Yayınevi'nin arkeoloji serisinden kitap haline getirildi. Sadece bilim insanlarına değil, konuya ilgi duyan herkese hitap eden bu çalışmaların son derece önemli olduğu kanısındayım. Olympos'la ilgili olarak ayrıca www.olymposproiesi.com adlı sitemizden bilgi alınabilir.